

ARXIU CANAAN, PERÍODE MALLORQUÍ

El que caracteritza les societats anomenades avançades és que aitals societats consumeixen en l'actualitat imatges, i no, com aquelles d'antany, creences; són, doncs, més liberals, menys fanàtiques, però són també més falses.

ROLAND BARTHES

A mitjan dels anys 70, el meu pare era un jove advocat acabat d'instal·lar a Madrid. Llavors ni ell ni la meua mare sospitaven que la casual cridada del matrimoni Canaan a la porta del seu despatx influiria sobre les seves vides, i d'alguna manera també en la meua.

Mai no vaig arribar a conèixer en Carl, i essent un nin vaig conèixer Aurelia. Als meus ulls l'Aurelia de llavors, una dona d'uns vuitanta anys, de trets mestissos i amb un accent a l'hora de parlar el castellà quasi indesxifrable, era quelcom molt llunyà i fora de l'abast dels llibres de text de l'època. Trescar pels corredors de casa seva era com assistir a una lliçó de geografia i història de caòtic ordre cronològic. Quadres de tribus africanes i estàtues orientals es mesclaven amb navalles, llances, punyals o el darrer model de reproductor VHS. D'entre tots els objectes, potser el més fascinant era un petit binocular estereoscopi que reproduïa imatges tridimensionals de tots els racons del planeta. El meu germà Daniel i jo podíem passar hores estirats a terra amb els ulls clavats en els binoculars, extasiats pel flux d'imatges. Fou un curs avançat d'història i, a la vegada, el nostre primer contacte amb els paradisos artificials de les imatges.

Qui podia sospitar que, després d'haver passat més d'una dècada recorrent mig planeta, seria Mallorca el lloc que els Canaan triarien per a posar fi als seus viatges. Mirant les primeres fotografies realitzades a la seva arribada a Cala Rajada, a inicis dels 50, aquestes recorden les de dos etnògrafs inspeccionant un territori ignot. En aquestes primeres fotografies, els Canaan desapareixen de la imatge per a fotografiar de manera pacient i reiterativa els mateixos motius. Carrers deserts sense asfaltar, ametllers en flor, l'aigua cristal·lina de la mar, las runes d'un castell. De tant en tant apareix en la llunyania qualche figura humana que, acompanyada del seu ase, miren sorpresos cap a la càmera. M'imagino tant en Carl com n'Aurelia tornant-los la mirada, també entre la sorpresa i el reconeixement. Aquestes no són imatges d'un turista que vol recordar un instant de manera fugissera, són les imatges d'algú que vol deixar constància que un món així encara existia al vell continent.

És paradoxal que allò que donava ales als Canaan per viatjar per mig món era, a la vegada, allò del què fugien. De ple en els anys 50, els Estats Units com a potència triomfant començava a expandir el seu jove esperit capitalista pel món. Aleshores, Carl treballava d'auditor per a diferents delegacions a l'estranger de la companyia petroliera CALTEX i Aurelia, pintora aficionada, l'acompanyava retratant tot el que veia. Encara que mai vaig conèixer en Carl, mirant les seves fotografies

no puc deixar de pensar en ell com un Albert Camus a l'americana. Me l'imagino en el seu escriptori, amb les seus fulls de comptes, sumant i restant per, tot seguit, tornar a sumar eterns balanços, com un Sísif modern. No trigaria molt de temps en Carl a topar amb l'absurd del proverbi americà "keeping up with the Joneses". L'ansietat de la constant competitivitat de la nova societat de consum féu que, quan els Canaan arribaren a Cala Rajada, als seus ulls un racó en un estat primitiu precapitalista, els semblàs un paradís perdut. Paradoxal és que una vegada que decidiren instal·lar-se en el paradís fos per a construir-hi un hotel que anomenaren amb l'ostentós nom d'El Castillo. Diguem que, tant Carl com Aurelia, necessitaren temps per a desprendre's del nou món i la seva visió *disneyficada* de la història per abraçar l'antic; per bé que quan finalment ho aconseguiren la modernitat els sorprengué.

Els Canaan fotografiaren amb fascinació les tècniques artesanals de la construcció del seu hotel i la seva evolució, fins a la finalització. També es troben imatges del que seria la seva lleial cort d'empleats: Pilar, Guapo, Gabriel, Maties... A partir d'aquí, a poc a poc, els Canaan deixen de fotografiar el que veuen per començar a ser fotografiats. Al principi són fotografies promocionals de l'hotel, però, paulatinament, l'origen es fa confús. En molts de casos són imatges de diverses procedències, preses pels mateixos visitants de l'hotel. De qualque manera, els Canaan començaren lentament a incorporar-se al paisatge de Cala Rajada, com un element exòtic més. Tant és així que, amb l'obertura econòmica de mitjans 60 i l'explosió del boom turístic, la manera de fer dels Canaan, amenaçada per la nova maquinària hotelera, es queda un punt obsoleta i arcaica, com la Cala Rajada que ells trobaren. Una vegada més haurien d'empaquetar els seus atuells i treure la pols a la seva màquina de retratar per a emprendre el que seria el seu darrer viatge.

Llegint els afectuosos comentaris escrits en aquest llibre per gent que els conegué, o que d'alguna manera es topà amb ells, m'alegra saber que els Canaan no arribaren a Cala Rajada senzillament per a usurpar la saviesa despreocupada en què estaven immersos els gabellins. Els Canaan no dugueren amb ells solament les meravelles del nou món, sinó que expandiren amb la seva presència els estrets horitzons en que estava immersa part de la societat de l'època. Tant Aurelia com el seu marit donaren espai a tota una galeria de persones que trobaren en El Castillo la comprensió i la llibertat que la societat del moment els negava. Homosexuals, ànimes sense pàtria, immigrants i, per suposat, Marcelo, esperit impetuós a pesar de la seva discapacitat física.

El camí que prengueren els gabellins, rere l'ambivalent llegat dels Canaan, és un judici que només a ells competeix. Pel que fa a la meua experiència l'esperit explorador, enèrgic, heterodox i inconformista d'Aurelia ha estat sempre una font d'inspiració.

SERGIO VEGA BORREGO